

ДАЛИ ПРАВОТО ВЛАДЕЕ ПО РЕВИЗОРСКИТЕ ИЗВЕШТАИ НА ДРЖАВЕН ЗАВОД ЗА РЕВИЗИЈА ЗА ПАРТИИТЕ?

Авторка: Ана Павловска-Данева

Лектура: Елена Георгиевска

април, 2022

РЕЗИМЕ

Несомнено е дека еден од есенцијалните услови за успешно функционирање на секоја политичка партија се финансиските средства или, поинаку речено, финансиите се клучен фактор во битката за освојување на власта. Сепак, финансирањето на политичките партии претставува и сериозен предизвик за секоја држава. Недостатокот на транспарентност и ефективна контрола околу изворот на финансиските ресурси на партиите, односно начинот на нивното трошење во и надвор од изборните кампањи може да доведе до корупција, но и до разорување на довербата на граѓаните во институциите. Оттука, во една демократска држава, чие основно начело е владеењето на правото, потребно е да се развијат делотворни и ефикасни механизми за контрола на финансирањето на политичките партии. Потребна е и интензивна соработка помеѓу јавните органи – фактори во процесот на контрола на финансирањето на политичките

партии (ревизорски тела, обвинителство и слично).

Овој бриф за политики анализира дали државната ревизија на политичките партии финансирани со средства од Буџетот на Република Северна Македонија вродува со резултат, односно дали надлежните институции се респонзивни и постапуваат кога Државниот завод за ревизија (ДЗР) констатира неправилности. Документот најнапред ќе се осврне на законската рамка за ревизија на финансирањето на политичките партии. Потоа, ќе биде понуден и осврт на фактичката состојба – како се одвива процесот на ревизија, односно колку институциите надлежни за гонење на противзаконски дела *de facto* се одвиваат на извештаите на Државниот завод за ревизија. Документот ќе резултира со заклучоци и препораки за подобрување на контролата на финансирањето на партиите во Република Северна Македонија.

ЗОШТО Е ВАЖНО ДА СЕ СЛЕДИ КАКО ПАРТИИТЕ ГИ ТРОШАТ ПАРИТЕ?

Финансиите играат една од клучните улоги во политичката битка за освојување на централната или локалната власт помеѓу партиите. Сепак, „[п]арите во политиката се меч со две острици“.¹ Тоа е видно особено во Република Северна Македонија каде од воспоставувањето на политичкиот плурализам па сè до 2021 година, во повеќе наврати се истакнувале проблеми околу финансирањето на политичките партии.² Последен случај кој беше презентираан пред јавноста е оној на Специјалното јавно обвинителство под името „Талир“ за незаконско финансирање на ВМРО-ДПМНЕ во периодот од 2009 до 2015 година.³ Иако поминаа повеќе години од поднесувањето на обвиненијата, судска одлука за нив сè уште не е ниту на повидок.⁴

Фокус на ова истражување е ревизијата на финансиското работење на политичките партии која се врши од страна на Државниот завод за ревизија. Целта на документот за политики е да се утврди дали оваа ревизија вродува со плод - доведува до санкции или коригирање на аномалиите кај политичките партии - и да се дадат препораки за подобрување. Ова е особено важно земајќи предвид дека од 2018 година, износот на средствата за редовно финансирање на политичките партии од Буџетот на Република Северна Македонија е зголемен два и пол пати,⁵ а дополнително, од Буџетот се одделуваат средства и за платено политичко рекламирање за време на изборна кампања.

Извадок од веб-страницата на Државниот завод за ревизија (www.dzr.mk), од делот посветен на финансиските извештаи на политичките партии

¹ OECD (2016). *Financing Democracy: Funding of Political Parties and Election Campaigns and the Risk of Policy Capture*, OECD Public Governance Reviews, стр. 15, достапна на: <https://www.oecd.org/corruption-integrity/reports/financing-democracy-9789264249455-en.html> (последно пристапено на 28.9.2021).

² Преглед на неколку случаи е даден во: Црвенковски Д., Јанева Б. (2020). *Истражување на тема: Проблемите во финансирањето на политичките партии*, стр. 3 и 4, достапна на: https://idscs.org.mk/wp-content/uploads/2020/05/A4_Finansiranje_na_politichki_partiiMKD.pdf (последно пристапено на 27.9.2021).

³ Повеќе на: Трпковски Г. (2020). *Финансирањето на партиите е терен без контрола*, ПРИЗМА, достапна на: <https://prizma.mk/finansiraneto-na-partiite-e-teren-bez-kontrola/> (последно пристапено на 27.9.2021).

⁴ Повеќе за причините на: <https://fokus.mk/i-sluchajot-talir-1-ke-pochne-od-pochetok-poradi-razresheniot-sudija> (последно пристапено на 27.9.2021).

⁵ Вкупните средства за годишно финансирање на политичките партии се зголемени од 0,06 % на 0,15 % од вкупните изворни приходи на Буџетот на Република Македонија. („Службен весник на РМ“, бр. 140/2018).

Документот е подготвен врз основа на деск-анализа што подразбира анализа на правни акти и на повеќе ревизорски извештаи (51 ревизорски извештај за сметки за редовно работење, како и сметки за кампањи)⁶, но и други релевантни извори (статии, книги, трудови). Кога станува збор за политичките партии Внатрешно македонската револуционерна организација – Демократска партија за македонско на-

ционално единство (ВМРО-ДПМНЕ), Демократската унија за интеграција (ДУИ) и Социјалдемократскиот сојуз на Македонија (СДСМ) анализирани се ревизорски извештаи кои се издадени почнувајќи од 2012 година па сè до 2021 година. За Движењето БЕСА (БЕСА) и Алијанса на Албанците (АА), пак, анализирани се ревизорски извештаи издадени од 2018 година, па наваму.

2

АНАЛИЗА НА ЗАКОНСКАТА РАМКА И ИСКУСТВАТА НА ДРЖАВНИОТ ЗАВОД ЗА РЕВИЗИЈА И ПОЛИТИЧКИТЕ ПАРТИИ

2.1

ЗАКОНСКА РАМКА: ПОТРЕБА ОД ПОГОЛЕМА СОРАБОТКА МЕЃУ ДРЖАВНИОТ ЗАВОД ЗА РЕВИЗИЈА И ДРЖАВНАТА КОМИСИЈА ЗА СПРЕЧУВАЊЕ НА КОРУПЦИЈАТА

Во суштина, постојат два вида на ревизија: ревизија на усогласеност/регуларност и ревизија на успешноста.⁷ Во оваа анализа се опфатени само извештаи за ревизијата на усогласеноста⁸ и постојат неколку мислења кои Државниот завод за ревизија ги дава во извештаите:

1. **Позитивно мислење** се дава кога фактичката состојба ги задоволува соодветните стандарди;⁹
2. **Мислење со резерва** се дава кога ревизорот не се согласува или не е сигурен со една или повеќе ставки во финансиските извештаи кои се значајни, но не и суштински за разбирање на извештаите;

3. **Негативно мислење** се дава кога заради неусогласеност, која е толку суштинска, што ја попречува искажаната состојба ревизорот не е во можност да формира позитивно мислење за финансиските извештаи и мислењето со резерва е несоодветно;¹⁰
4. **Воздржување од давање мислење** се изразува кога ревизорот не е во можност да формира мислење за финансиските извештаи како целина.

⁶ Беа ревидирани вкупно 17 извештаи за ВМРО-ДПМНЕ, 15 за СДСМ, 14 за ДУИ, 4 за БЕСА и 3 за Алијанса на Албанците (последните две партии имаат значително помал број на ревизии поради фактот што се основани подоцна од претходните три).

⁷ Ревизија на усогласеност/регуларност која значи оценување на усогласеноста на работењето на субјектот со законите, подзаконските акти и интерните акти и ревизија на успешноста која подразбира процена на економичноста, ефикасноста и ефективноста на работењето.

⁸ Достапен на: https://dzt.mk/Uploads/RIRACNIK_Voved vo revizorski izvestai MKD.pdf (последно пристапено на 28.9.2021).

⁹ Според прирачникот на ДЗР „Вовед во ревизорски извештаи“, соодветните стандарди опфаќаат користење на прифатлива сметководствена основа и политики во финансиските извештаи, нивна изработка во согласност со законските барања и релевантната законска регулатива, претставување на извештаите во согласност со сознанијата на ревизорот за субјектот, како и обезбедување доволно докази и соодветни објаснувања за сите материјални прашања релевантни за финансиските извештаи. Прирачникот е достапен на: https://dzt.mk/Uploads/RIRACNIK_Voved vo revizorski izvestai MKD.pdf (последно пристапено на 4.10.2021).

¹⁰ Според прирачникот на ДЗР „Вовед во ревизорски извештаи“ се дава негативно мислење, на пример, кога, според ревизорот, погрешните прикажувања, посебно или во целина, се толку материјални и преовладуваат во финансиските извештаи, што ова мислење станува негативно. https://dzt.mk/Uploads/RIRACNIK_Voved vo revizorski izvestai MKD.pdf (последно пристапено на 4.10.2021).

Од анализирани 51 ревизорски извештај во периодот од 2012 до 2021 година:

1. Два (2) беа со позитивно мислење.
2. Четириесет (40) се со мислење со резерва
3. Четири (4) беа со негативно/неповолно мислење
4. Во два (2) не е дадено мислење
5. Три (3) се ревизии за следење на препораките.

Кога станува збор за ревизијата врз политичките партии, два прописа се најзначајни: Законот за државната ревизија (ЗДР)¹¹ и Законот за финансирање на политичките партии (ЗФП).¹²

Законот за државна ревизија во членот утврдува дека и политичките партии кои се финансираат со средства од буџетот спаѓаат во кругот на пасивни субјекти на државната ревизија (член 22). Понатаму, во овој Закон се уредуваат и начинот на вршењето на ревизијата и доставувањето на извештајот до субјектот (членови од 30 до 32). **Законот за финансирање на политичките партии**, пак, предвидува обврска за Државниот завод за ревизија да врши ревизија на политичките партии секоја календарска година за претходната година (член 26). Освен тоа, во овој Закон се предвидуваат и обврски за политичките партии да доставуваат извештаи за добиени донации до Државниот завод за ревизија, како и финансиски извештаи (член 25).

Дополнително, во овие два закона се содржани и одредби кои предвидуваат како се постапува кога ќе бидат детектирани неправилности во финансирањето на политичките партии, односно одредби за своевидни санкции при пропусти на политичките партии. Прво, Законот за државната ревизија во членот 35 предвидува дека „[д] околку овластениот државен ревизор „при ревизија оцени дека субјектот на ревизијата сторил прекршок или кривично дело е должен веднаш да ги извести надлежните органи“. Второ, Законот за финансирање на

политичките партии во членот 27-б предвидува дека „се запира (суспензира) исплатата за редовно годишно финансирање од Буџетот на Република Македонија, на политичка партија која до Државниот завод за ревизија нема да достави Годишен извештај во пропишаниот рок ...“. Трето, во Законот за финансирање на политичките партии во членовите од 28 до 31 се предвидуваат прекршочни глоби за партиите од кои највисока е таа од 10.000 евра во денарска противвредност, а во членот 32 се предвидува дека глобите ги изрекува суд.

Освен Законот за финансирање на политичките партии и Законот за државната ревизија, за ревизијата се говори и во **Законот за спречување на корупцијата и судирот на интереси**,¹³ каде што во членот 17 се наведуваат надлежностите на Државната комисија за спречување на корупцијата (ДКСК) и се определува дека ДКСК „покренува иницијатива пред надлежните органи врз основа на извештаи на Државниот завод за ревизија“ (став 1, алинеја 8). Сепак, Законот за државна ревизија сам по себе не предвидува дека ДЗР мора да ги доставува сите свои извештаи до ДКСК. Имено, во ЗДР само се предвидува дека кога ќе се констатира дека постојат сомнежи за прекршок/кривично дело, ДЗР ги известува надлежните органи. Со други зборови, ако ДЗР констатира дека постојат елементи на кривично дело или прекршок, самостојно ќе го достави својот ревизорски извештај до Јавното обвинителство или ќе иницира прекршочна постапка. Одредбата од членот 17, став 1, алинеја 8 треба да се толкува како обврска за ДКСК самоиницијативно да

¹¹ „Службен весник“, бр. 66/2010, 145/2010, 12/2014, 43/2014, 154/2015, 192/2015, 27/2016, 83/2018 и 122/2021

¹² „Службен Весник“, бр. 76/2004, 86/2008, 161/2008, 96/2009, 148/2011, 142/2012, 23/2013, 140/2018, 294/2020.

¹³ „Службен Весник“, бр. 12/2019.

ги анализира извештаите на ДЗР со цел да утврди дали во некои од нив постојат наоди кои имплицираат постоење на кривично дело или прекршок. Во таков случај, ДКСК самостојно треба да поднесе кривична пријава или да иницира прекршочна постапка,

соодветно. Се разбира, тоа само по себе не значи дека соработката помеѓу ДКСК и ДЗР не е посакувана, а во практиката неодамна беше склучен и Меморандум за соработка помеѓу овие две институции.¹⁴

Оттука, може да се заклучи дека **Државната ревизија на политичките партии за своја примарна цел има превентивно дејство**. За откриените незаконитости, постојат неколку можни ситуации:

- 1 Државниот завод за ревизија во текот на ревизијата се сомнева дека се сторени кривични дела или прекршоци. Во првиот случај - при сомнеж за сторени кривични дела, ДЗР треба да го поднесе Извештајот до Јавното обвинителство, а во вториот - сомнеж за прекршоци, барање за поведување постапка до надлежниот суд (според местото на седиште на партијата).
- 2 Државниот завод за ревизија утврдува дека политичката партија не поднела извештаи за донации или финансиски извештаи (или други документи) до него, поради што му предлага на министерот за правда да донесе одлука за суспендирање на исплата на средства за редовно годишно финансирање.
- 3 Државниот завод за ревизија ќе истакне забелешка дека не може да се утврди вистинитоста на даден финансиски извештај, но, притоа, не станува збор за нерегуларност, пред сè, поради системски недостаток, односно недоволна прецизност на законите.
- 4 ДКСК самостојно ги анализира извештаите на ДЗР и иницира кривични и/или прекршочни постапки, врз основа на наодите во нив.

Сепак, искуствата од минатото говорат дека политичките партии ретко сносат последици за детектираните незаконитости во вршењето на ревизијата.

2.2

ИСКУСТВА ОД ПРАКТИКАТА: ПАРТИИТЕ РЕТКО ПОСТАПУВААТ ПО РЕВИЗОРСКИТЕ ИЗВЕШТАИ

Анализата на искуствата од практиката доведува до заклучок дека постои ефикасно и ефективно постапување во случајот под број 2 од претходното поглавје, односно кога се донесува одлука за суспендирање на исплата на средства за редовно годишно финансирање. Но, во овој случај не станува збор за незаконитости (прекршоци

или кривични дела) кои се детектирани при спроведувањето на ревизијата, туку за едноставна операција – Државниот завод за ревизија утврдува дека извесна политичка партија не му доставила потребни документи (пример, извештај за донации) по што предлага до министерот за правда **привремено запирање на финансирањето**.

¹⁴ Меморандумот е склучен на 23.9.2021 година, види: <https://dzt.mk/mk/210923-dzt-dksk-i-kibs-potpishaa-memorandum-za-sorabotka> (последно пристапено на 04.4.2022 година).

За илустрација, според Одлуката за запирање на исплата на средства за редовно годишно финансирање од Буџетот на Република Северна Македонија на политички партии 11-1634/1 од 4 јуни 2021 година,¹⁵ запрена е исплатата за 21 партија (сите се релативно помали партии). Вакви одлуки се донесувани и во претходните години. Така, на пример, преку пребарување во Службениот весник на Република Северна Македонија и извештаите на Министерството за правда беше утврдено дека одлуки се донесени и во 2019,¹⁶ 2017 година,¹⁷ и во 2015 година.¹⁸ Сепак, потребно е Министерството за правда на својата веб-страница да објавува детален

список на вакви одлуки по години, заедно со нивните измени и дополнувања.

Овој случај не може сам по себе да значи дека постојат ефективни мерки за незаконитостите кај политичките партии кои произлегуваат од ревизиите на регуларност. Напротив, ако се направи еден детален преглед на ревизорските извештаи за политичките партии во периодот од 2012 до 2021 година, се добива впечаток дека **партиите речиси и не постапуваат по забелешките на ревизорите, што, пак, алудира на фактот дека против нив речиси и да не се поведуваат постапки.**

2.2.1. СДСМ

Кога станува збор за партијата СДСМ исклучително загрижувачки е тоа што ДЗР во својот Извештај од 2021 година,¹⁹ во кој се дава мислење со резерва, истакнува дека во партијата „средствата за членарините од секоја општинска организација се уплатуваат директно на трансакциска сметка на партијата, во вкупен износ за сите поединечни уплати, а не одделно за секоја уплата“.

Притоа, оваа забелешка е истакната уште во 2016 година, а повторно е повторена во 2019 година.²⁰ Ова практично значи дека **членовите на партијата своите членарини ги даваат во готово во општинските организации, а тие, пак, ги уплатуваат вкупните собрани средства на трансакциската сметка на партијата.** Со тоа се создава ситуација во која постои простор за манипулација – едно лице да уплати износ за членарина кој ја надминува просечната нето-плата за дадена година (што е максималниот износ во согласност со членот 14 од ЗФП), а тоа да биде прикажано како членарини на повеќе лица. Фактот што ова постапување се перпетуира укажува на фактот дека не постои ефективна мерка, односно дека ниту еден надлежен орган не постапил врз партијата.

Во оваа смисла, неопходно е да се истакне и една **системска слабост**. Членот 14 од Законот за финансирање на политичките партии предвидува дека „износот на членарината, за период од една година, на секој член поединечно не смее да биде повисок од една просечна исплатена нето-плата...“, но не се предвидува дека доколку се исплати повисок износ од наведениот партијата треба да ја врати уплатата. Не се предвидени ниту прекршочни одредби за случај кога партијата ќе прифати износ повисок од утврдениот. За разлика од тоа, во членот 16 каде се уредуваат донациите експлицитно е предвидено дека донација во износ повисок од максимално-предвидениот во законот мора да биде вратена на донаторот.

¹⁵ „Службен Весник на РСМ“, бр. 126/2021 година.

¹⁶ „Службен Весник на РСМ“, бр. 101/2019 година со измени и дополнувања.

¹⁷ Види: <https://www.pravda.gov.mk/toc1/1730> (последно пристапено на: 12.10.2021 год.).

¹⁸ „Службен Весник на Република Македонија“ бр. 125/2015 година.

¹⁹ Конечен извештај на овластениот државен ревизор број 10-471/1 од 19.3.2021, достапен на: https://dzt.mk/sites/default/files/2021-04/10_FR_SDSM_Smetka_redovno_rabotenje_2020.pdf (последно пристапено на: 28.9.2021 год.).

²⁰ Конечен извештај од извршена ревизија на следење на препораките број 09-201/3 од 22.3.2018 година, достапен на: https://dzt.mk/sites/default/files/2021-04/10_FR_SDSM_Smetka_redovno_rabotenje_2020.pdf (последно пристапено на 28.9.2021 год.).

2.2.2. ВМРО-ДПМНЕ

Кај ВМРО-ДПМНЕ, пак, нужно е да се истакне дека сите ревизорски извештаи од 2011 до 2020 година се со мислење со резерва, а единствено Извештајот за изборната кампања за претседателските избори во 2019 година е со позитивно мислење.²¹ Речиси во сите извештаи од 2011 до 2020 година се истакнува дека партијата нема доказ и акт за бројот, седиштата и начинот на користење на изборни штабови/објекти наменети за редовно работење,²² што само по себе имплицира дека дел од нив може да се донација која не е евидентирана.

Во Извештајот од 2016 година, пак, ДЗР утврдува дека партијата има исплатено фактури во апроксимативен износ од 686 илјади денари (над 12.000 евра) за кои не се приложени извештаи за извршена услуга.²³ Во март 2020 година, пак, кога Државниот завод за ревизија го издава Извештајот од ревизијата за 2018 година²⁴ се истакнува дека **во партијата има 271 уметничко дело во вредност повисока од 23 милиони денари за кои не се доставени фактури;**

постојат неизмирени обврски спрема добавувачи во износ повисок од 307 милиони денари (над 4 милиони евра). Сите овие показатели се сериозни индиции за казниви дела, за кои до овој момент нема одговорност. Според достапните податоци, пак, ДЗР во 2017 година го доставил, меѓу другите, и Извештајот за ВМРО-ДПМНЕ до обвинителството,²⁵ но јавноста не е запознаена дали е покрената истрага ниту, пак, дали случајот има епилог.

2.2.3. БЕСА

Кога станува збор за партијата Движење БЕСА во 2018 година,²⁶ ДЗР истакнува неповолно мислење и повеќе недостатоци како што е склучување на договори за вработување без акти на систематизација, но и нерегулиран начин за уплата и евидентирање на членарина.

Во поглед на втората забелешка, таа сама по себе може да имплицира сомнеж за вистинитоста на финансиските извештаи бидејќи ревизорите немаат начин да утвр-

дат дека пријавените и евидентирани членарини навистина се собрани од лицата кои се наведени како членови.

²¹ Конечен извештај за изборна кампања за претседателски избори со број 10/389/3 од април 2021 година, достапен на: https://dzt.mk/sites/default/files/2021-05/15_FR_VMRO_DPMNE_koalicija_Obnova_za_Makedonija_Izborna_Kampanja_2020.pdf (последно пристапено на 28.9.2021).

²² Ваква забелешка се истакнува и во повеќе извештаи за СДСМ во периодот од 2011 до 2021 година.

²³ Конечен извештај 09-289/3 од 16.5.2016 година, достапен на: https://dzt.mk/Uploads/10_FR_VMRO_DPMNE_2015.pdf (последно пристапено на 28.9.2021).

²⁴ Конечен извештај за извршена ревизија со број 10-232/3 од 13.3.2020 година, достапен на: https://dzt.mk/sites/default/files/2020-05/19_FR_VMRO_DPMNE_Smetka_redovno_rabotenje_2019.pdf : (последно пристапено на: 28.9.2021).

²⁵ Види: <https://vistinomer.mk/revizorskite-izveshtai-ches-to-stignuvaat-vo-obvinitelstvoto-no-retko-zavrshuvaat-na-sud/> (последно пристапено на 28.9.2021).

²⁶ Конечен извештај со број 09-133/7 од 23.11.2018 година, достапен на: https://dzt.mk/Uploads/37_FR_Politicka_partija_Dvizenje_BESA_Smetka_redovno_rabotenje_2018_KOM-PLET.pdf (последно пристапено на 28.9.2021).

2.2.4. ДУИ

Кај партијата ДУИ уште во 2016 година²⁷ се истакнува дека во договорите за користење на возила од физички лица не е искажана вредност на услугата, што само по себе имплицира на фактот дека не може да се утврди колку партијата исплатила по оваа основа. Оваа забелешка сè уште се истакнува во 2021 година, каде се вели дека „не е извршен попис на возилата кои ги користи ДУИ по основа на договори за нивно користење...“²⁸

Дополнително, во Извештајот издаден во 2021 година се истакнува дека „во Годишниот извештај за донации за 2019 година пријавена е донација во ствари од минати години, чија проценета вредност

го надминува дозволениот износ на донација“. Донацијата изнесува повеќе од 2 милиона денари. Притоа, независно од овие повреди, не постојат информации за какви било мерки преземени кон партијата.

2.2.5. АЛИЈАНСА ЗА АЛБАНЦИТЕ

Државниот завод за ревизија забележува недостатоци и во Алијанса за Албанците, каде во Извештајот од 2021 година²⁹ се истакнува дека се исплатени фактури во над 1 милион денари без поткрепувачка документација, како и други недостатоци, кои, сепак, немаат резултирано со каква било постапка по ревизијата.

На крајот, покрај конкретните забелешки, неопходно е да се истакне дека **ДЗР во сите анализирани извештаи од 2011 година сè до денес истакнува и системски недостатоци, односно предлага измени**

и дополнувања на закони како што се Изборниот законик и Законот за финансирање на политичките партии. До сега не е постапено по овие забелешки од страна на надлежните органи.

²⁷ Конечен извештај со број 09-287/3 од 16.5.2016 година, достапен на: https://dzt.mk/Uploads/12_FR_DUI_2015.pdf (последно пристапено на 28.9.2021).

²⁸ Конечен извештај со број 10-365/3 од 22.3.2021 година, достапен на: https://dzt.mk/sites/default/files/2021-04/12_FR_DUI_Smetka_redovno_rabotenje_2020.pdf (последно пристапено на 28.9.2021).

²⁹ Конечен извештај со број 10-474/3 од 26.4.2021 година, достапен на: https://dzt.mk/sites/default/files/2021-05/13_Politicka_partija_Alijansa_na_Albanците_Smetka_redovno_rabotenje_2020.pdf (последно пристапено на 28.9.2021).

Спроведената анализа доведува до заклучок дека во државата **ревизијата на политичките партии не доведува до ефективни санкции и мерки за нивно подобрување**. Тоа се потврдува и со пребарување на пресуди за прекршоци или кривични дела на веб-страницата на Судскиот портал на Република Северна Македонија, имајќи го предвид фактот дека не се најдени судски одлуки против соодветните партии.³⁰ Иако не станува збор за вршење ревизија *strictu sensu*, исклучок претставува случајот кога Државниот завод за ревизија предлага суспендирање на финансирањето на политичка партија поради недоставени документи.

Самиот факт што ревизорите, речиси, без исклучок наоѓаат забелешки кај политичките партии, а особено што тие константно се повторуваат, наведува до сознание дека **надлежните органи не постапуваат по извештаите на Државниот завод за ревизија**. Оттука, постојат повеќе предлози за политики кои произлегуваат од изложената анализа:

1. **Државниот завод за ревизија и Јавното обвинителство да ја интензивираат комуникацијата**, односно да ја надградат писмената комуникација што подразбира ДЗР да испраќа извештаи до Јавното обвинителство да остваруваат непосредни средби и ревизорите да ги појаснат нивните наоди до обвинителството во контекст на членот 81³¹ од

Законот за кривична постапка.³² Во овој контекст, неодамна е склучен меморандум за соработка и зајакнување на меѓуинституционалната комуникација меѓу ДЗР и Јавното обвинителство.³³

2. **Да се измени и дополни Законот за финансирање на политичките партии** така што подетално ќе биде уреден начинот на уплата на членарина во политичките партии, особено од аспект на фактот дека партиите имаат обврска да ја вратат членарината уплатена во повисок износ од максималниот, како и со воведување на прекршочни одредби доколку оваа обврска се прекрши.
3. **Да се зголемат надлежностите на Државниот завод за ревизија и тој да предлага суспендирање на редовното финансирање на партиите со средства од Буџетот**. Имено, Државниот завод за ревизија да може да предложи ваква суспензија и во други случаи на детектирани неправилности, а не само кога партиите не доставиле годишни извештаи и други документи до него.
4. **Владата во најкраток можен рок да преземе мерки за постапување по предлозите на Државниот завод за ревизија за измени и дополнувања во законодавството**, односно за неутрализирање на системските слабости.
5. **Државната комисија за спречување на корупцијата и Државниот завод за ревизија ефективно да го спроведуваат Меморандумот за соработка** кој е склучен на крајот на месец септември 2021 година и во случајот во извештаи на ДЗР да се констатираат сериозни

³⁰ Види: <http://www.vsrn.mk/wps/portal/central/sud/odluki/!ut/p/z1/04> (последно пристапено на 12.10.2021).

³¹ Членот гласи: Правосудната полиција, јавниот обвинител и судот за потребите за водењето на кривичната постапка можат да побараат помош од судовите, јавното обвинителство, органите на државната управа и други државни органи, институции што вршат јавни овластувања и од органите на единиците на локалната самоуправа. Тие органи се должни да одговорат по барањето во најкраток рок, а можните пречки да ги отстранат без одлагање. По потреба нив може да им биде доставена копија од казнените списи.

³² „Службен Весник“, бр. 150/2010, 100/2012, 142/2016 и 198/2018.

³³ Меморандум за соработка и зајакнување на меѓуинституционалната комуникација меѓу Државниот завод за ревизија и Јавното обвинителство на Република Северна Македонија, достапно на: https://dzt.mk/sites/default/files/2022-02/Memorandum_DZR_OJO_March_2022.pdf (последно пристапено на: 04.4.2022)

недостатоци ДКСК да пружа стручна помош при детектирањето на тоа кои кривични или прекршочни дела би можеле да се пријават (имајќи предвид дека примарната работа на ревизорите не е да ги познаваат битијата на кривичните дела/прекршоците).

6. **Партиите во своите интерни акти детално да уредат кој орган постапува во случај да постои мислење со резерва или негативно мислење во извештај од Државниот завод за ревизија.** Зависно од внатрешната организација на пар-

тиите, надзорните органи (надзорни одбори и слично) треба да ги разгледуваат извештаите на Државниот завод за ревизија и да препорачуваат мерки до претседателот/органот на управување, а понатаму да водат сметка и за самото спроведување на препораките. На овој начин ревизијата на партиите може да ја изврши својата вистинска цел, а тоа е подобрување на транспарентноста и отчетноста на политичките партии во поглед на финансиите.

КОРИСТЕНИ ИЗВОРИ

Стручни статии, новински извори

- OECD (2016). Financing Democracy: Funding of Political Parties and Election Campaigns and the Risk of Policy Capture, OECD Public Governance Reviews, стр. 15, достапна на: https://read.oecd-ilibrary.org/governance/financing-democracy_9789264249455-en#page1 (последно пристапено на 28.9.2021 год.).
- Стојановски, В. (2018). Ревизорските извештаи често стигнуваат во обвинителството, но ретко завршуваат на суд, достапна на: <https://vistinomerw.mk/revizorskite-izveshtai-chesto-stignuvaat-vo-obvinitelstvoto-no-retko-zavrshuvaat-na-sud/> (последно пристапено на 27.9.2021 год.).
- Трпковски, Г. (2020). Финансирањето на партиите е терен без контрола, ПРИЗМА, достапна на: <https://prizma.mk/finansiraneto-na-partiite-e-teren-bez-kontrola/> (последно пристапено на 27.9.2021 год.).

Закони и други акти

- Закон за државната ревизија („Службен Весник“, бр. 66/2010, 145/2010, 12/2014, 43/2014, 154/2015, 192/2015, 27/2016, 83/2018 и 122/2021)
- Закон за кривичната постапка („Службен Весник“, бр. 150/2010, 100/2012, 142/2016 и 198/2018).
- Закон за финансирање на политичките партии („Службен Весник“, бр. 76/2004, 86/2008, 161/2008, 96/2009, 148/2011, 142/2012, 23/2013, 140/2018, 294/2020).
- Одлука за запирање на исплата на средства за редовно годишно финансирање од Буџетот на Република Северна Македонија на политички партии бр. 11-1634/1 („Службен Весник“, бр. 126/2021).

Веб-страници

- <https://dzt.mk/> (извештаи за политичките партии и меморандуми за соработка).
- <https://fokus.mk/i-sluchajot-talir-1-ke-pochne-od-pochetok-poradi-razresheniot-sudija/> (статија).